

Lietuvių gimtosios kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams*

2012 m.

11–12 klasės

Respublikinis etapas

Užduočių atlikimo laikas – 2 val.

.....
dalyvio kodas

Vertinimas:

* užduotis atlieka Lietuvos mokyklų mokiniai

I UŽDUOTIS**Atsakykite į klausimus:**

1. Lietuvių kalbos leksikos dalį sudaro ir skolinti žodžiai, vadinami skoliniais. Nurodykite dvi kalbų grupes, iš kurių lietuviai daugiausiai pasiskolino žodžių.

Vertinimas

2. Iš kokių kalbų kilę skoliniai yra patys seniausi lietuvių kalboje? Ar barbarizmai yra skoliniai?

3. Ar tarptautiniai žodžiai yra skoliniai? Iš kokių kalbų yra kilusi didžioji dalis tarptautinių žodžių?

4. Lietuvių kalboje yra vienas kitas skolinys iš latvių kalbos. Kodėl šiuos skolinius sunku atskirti nuo lietuviškos kilmės žodžių? Nurodykite vieną lietuvių raštijai nusipelnusį asmenį ar rašytoją, kurio raštuose pasitaiko skolinių iš latvių kalbos.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

II UŽDUOTIS

a) Ji mus pavaišindavo arbata su uogiene ir sausainiais. Užsibūdavome ilgai [...] Mums būdavo įdomu su ja, kartais nueidavome po keturias penkias iš karto. Ji mums pasakodavo baudžiavos laikų gyvenimo prisiminimus, išklausinédavo, kiek kuriai metų, kur kuri gimusi. Gerai atsimenu, kaip sakė: „O aš tavo gimimo metais, 1908, buvau nuvažiavusi į suvažiavimą Petrapilin“. Pasakojo, kad buvo siųsta kaip Lietuvos moterų delegatė į visos Rusijos moterų suvažiavimą. Rusų kalbą silpnai mokėjusi, kalbėjusi žemaitiškai.

b) Jis pats mėgdavo save vadinti „gyvenimo artistu“. Vieną sykį auditorijoje, turbūt „velnio pastūmėtas“, suklypo ir nusilaužė koją. Pagijęs nesiskirdavo su lazdute. Spiritizmais, okultizmais ir visokiomis velniavomis prikimšta galva, jis dėjosi aiškiaregiu, pranašu, sudvasintu žmogumi, niekinančiu visa, kas materialu, kūniška, o persiėmusiu vien dvasios ir anpusinio gyvenimo reikalais. Visa tai nekliudydavo jam ištisus vakarus prasėdėti „Metropolio“ restorane, išlenkti „klebonišką“ ir užsikąsti koku rumšteksu ar coibelkliopsu.

c) Atrodė jis monumentaliai ramus, kaip kalnas. Tačiau jo ramybė tik tariama. Iš pažiūros romaus to milžino sielos gelmėje tikriausiai slypėjo tiek sunkiai sulaikomos jėgos, tiek dvasinės ugnies, jog, prasiveržusios į paviršių, jos, rodos, viską aplinkui išgriautų. Visas toks kontrastiškas: pasiturinčio valstiečio sūnus, vabalninkėnas – plačiakaulis, stambiomis artojo rankomis, sunkių žingsnių, o drauge – Vokietijos universitetuose uždėtas Vakarų Europos kultūros glaistas. Ir apsvilkimas jo išsiskiriantis: žiemą – ilgaskvernį surdutas, dryžuotos „diplomatinės“ kelnės ir juodas kaspinas, minkštai parištas po kaklu „kokarda“, – efektingai pabrėžiantis jos nešiotą dvasios artistišumą.

Atsakykite į klausimus kitame lape:

Užduoties pradžia ankstesniame lape

Vertinimas

1. Perskaitykite pateiktas tris skirtingas ištraukas, kuriose prisimenami lietuvių rašytojai. Nurodykite, apie kokius rašytojus jose pasakojama.

2. Kaip trumpai apibrėžtumėte, kas yra literatūrinė biografija? Kada ir kur atsirado biografistika?

3. Parašykite trumpą biografinę kokio nors savo pažįstamo ar artimo žmogaus (mamos, tėvo, senelio, giminaičio ar pan.) charakteristiką (apie 50–60 žodžių).

Vertinimas: 1-2 užduotys: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas).

3 užduotis: Suteikiama nuo 0 iki 5 taškų (priklauso nuo charakteristikos stiliaus raiškumo ir įtaigumo).

Suma:

III UŽDUOTIS

MANIEMSIEMS

*Jeigu audra ištikus verstų stulpą vieną
Iš tų, kurie prilaiko jūsų namo sieną,
Namas negrius – iš baimės jūs neišlakstykit,
Tik vieton ano stulpo tąją pačią dieną
Tuoj kitą statykit!*

*Jeigu žūtų iš rankos priešio ar likimo
Viens tų, kur augin garbę, dvasią jūs kilimo,
Rimkit – tegul jūs širdis drąsums neatstoja,
Tiktai, ką anas darė vyrs pasišventimo,
Tegul kits kartoja!*

*Lietuva mano! priešiu ant tavęs įnirtus,
Privalai hidra tapti ta, kuriai nukirtus
Galvą, tuoj kelios galvos vieton jos išdygsta.
Išliksi tik į hidra gyvumo pavirtus,
Nors priešius nestygsta!*

Vincas Kudirka

Atsakykite į klausimus:

1. Kokia kalbos dalis yra žodis *maniemsiams* ir kodėl taip manote? Kokia yra tiksli šio žodžio vienaskaitos vardininko forma?

Vertinimas

2. Kokie skiemenys yra akivaizdžiai sutrumpėję daugelyje teksto žodžių? Parašykite du jų požymius. Paaiškinkite, kaip keičiasi sutrumpėjus žodžiams jų skiemenavimas.

3. Raskite tekste (*i*)u linksniuotės daiktavardį. Kuo pagal tekstą skiriasi šio daiktavardžio linksniavimas nuo kitų bendrinėje kalboje vartojamų (*i*)u linksniuotės daiktavardžių?

4. Parašykite tekste vartojamos veiksmažodžio formos *išdygsta* skardžiuosius ir dusliuosius priebalsius.

5. Tekste yra vartojamas daiktavardis *hidra*. Paaiškinkite, kaip šis daiktavardis yra susijęs su sudurtiniu žodžiu *hidroelektrinė*?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

IV UŽDUOTIS

Atsakykite į klausimus:

1. Kada ir kur gimė drama?

Vertinimas

2. Senųjų klasikinių dramų retorikos taisyklės griežtai skyrė tragedijos ir komedijos ribas. Aristotelis nurodė, kad tragedija ir komedija imituoja ir skirtingos prigimties personažus (žmonių tipus). Koks pagrindinis skirtumas tarp klasikinės tragedijos ir komedijos personažų?

3. Koks choro vaidmuo klasikinėje dramoje?

4. Kokia dramatinio kalbėjimo forma yra svarbiausia klasikinėje dramoje?

5. Kokia svarbi dramos kryptis, sąmoningai atmetusi klasikinės dramos principus, Europoje susiformavo po II-ojo pasaulinio karo? Kas žymiausi jos atstovai pasaulio ir lietuvių dramaturgijoje?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

V UŽDUOTIS

Abėcėlės tvarka toliau pateikiami sakiniai iš Vinco Krėvės tekstų:

1. *Antroji jau diena, kai dangus apsiniaukęs, drengia.*
2. *Debesys praskiedo, ir lijo tik retas lietukas.*
3. *Jeigu tokie orai pabus dar nors savaitę, nupjausime ir suimsime rugius kaip auksą.*
4. *Kazė verkė tik todėl, kad buvo su juo šiurkščiai pasielgusi.*
5. *Nei tu kalbėk, nei aš tavo kalbą noriu klausyti.*
6. *Neleidi man vesti Verutės, aš nieko vesti nenoriu,*
7. *Nelinksmina jos nei gintaro dvarai, nei turtai, nei aukso žuvelės.*
8. *Tegul ten arklys nors padvesia tvarte, neisiu aš jo atsiimti.*

Atsakykite į klausimus:

1. Raskite prijungiamuosius šalutinius sakinius ir nurodykite jų rūšį.

Vertinimas

2. Raskite bejungtukį sudėtinį sakinį. Į kokius prijungiamuosius sakinius yra panašūs bejungtukio sakinio dėmenys? Kodėl?

3. Raskite vientisinį sakinį ir aptarkite, kas sudaro jo gramatinį centrą.

4. Raskite sujungiamuosius sakinius ir aptarkite, kaip jie sujungti (sujungimo tipas, jungtukai, sujungimo reikšmė).

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

VI UŽDUOTIS

Kas yra linksmesne žmogui jei ne kalba, kurią išmokęs nuo tėvų, motinų, namie augdamas, apreiškia paskui geidimą ar linkėjimą bendrui ar savo mėgiamajai? Kas yra meilingesniu žmogui vargdieniui [...], jei ne minavoti tas nelaimės, galžudes ir vargus praėjusius ta pačia kalba, kurią jų bočiai prabočiai, anas kentėdami, guodės? Kalba, sakau, paduoda ateinančioms kartoms be raštų, be kūlių, be paminklų kares, galžudes, laimes ar nelaimės, pirm 1000 metų buvusias. Ant galo kalba atskiria pačias gimines vienas nuo antrų, dėl to gi yra visų didžiausia žmogaus privoilija, kurios nė koks kraugerys negali jam išplėšti, negut vienkartu tiktai su jo gyvybe.

Atsakykite į klausimus:

1. Kaip manote, kas yra šios ištraukos apie kalbą autorius? Iš kokio teksto yra ši ištrauka?

Vertinimas

--	--

2. Ši ištrauka imituoja vieną žymų tekstą. Kokį? Kaip įrodytumėt, jog tai imitacija?

--	--

3. Kokiuose seniausiuose Lietuvos raštijos paminkluose yra pasakojimų apie lietuvių kilmę? Su kuo juose siejama lietuvių kilmė?

--	--

4. Kokiai kalbų grupei priklauso lietuvių kalba? Kokios šios kalbos grupės kalbos šiuo metu vartojamos?

--	--

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

--

VII UŽDUOTIS

Parašykite, apie kokius žinomus lietuvių kalbininkus toliau yra rašoma:

1. Šis žmogus tyrė baltų kalbas, baltų ir slavų kalbų, baltų ir indoeuropiečių kalbų santykius. Labai daug dėmesio skyrė prūsų kalbai. Žymiausi jo prūsistiniai darbai yra keturtomis prūsų kalbos etimologijos žodynas (1988-1997), prūsų kalbos istorinė gramatika (2004) bei publikuoti „Prūsų kalbos paminklai“ (1966-1981), kur paskelbė fotografuotinius prūsų kalbos tekstus, aptarė prūsų kalbos ir rašybos ypatybes, taip pat pateikė transliteruotus tekstus, jų lietuviškus vertimus ir sudarė žodynus. Jis buvo Vilniaus universiteto profesorius, žurnalo „Baltistica“ redaktorius (1970-1996), kalbomis besidominčiai visuomenei yra gerai žinomas kaip knygelės „Pasaulio tautų kalbos“ autorius.

Vertinimas

2. Šis žmogus buvo žymus lietuvių kalbos tarmių tyrinėtojas, sudaręs sistemišką lietuvių kalbos tarmių klasifikaciją, kurią vėliau patobulino Antanas Salys. XIX a. pabaigoje, dėstydamas Kauno kunigų seminarijoje, parašė lietuvių kalbos gramatiką, kurioje vartojo sukurtus ir šiandien jau prigijusius terminus *priegaidė*, *priesaga*, *veiksmazodis*, *dalyvis*, *asmuo*, *linksnis*, *kamienas* ir kt. Jis taip pat domėjosi baltų ir finų kalbų santykiais. Jo sekretorius buvo Kazimieras Būga (nuo 1903 m.), kuris per jį gerai susipažino su lietuvių kalbos tarmių, ypač gimtosios šio žmogaus Kvėdarnos tarmės, medžiaga.

3. Šis žmogus yra laikomas vienu lietuvių raštijos pradininku, pirmuoju lietuvių leksikografu (žodynininku). Jis parašė du trikalbius žodynus. Pagal popieriaus vandenženklis nustatyta, kad pirmasis jo žodynas buvo išleistas apie 1620 m. Tai buvo lenkų–lotynų–lietuvių kalbų žodynas. Antrasis jo trikalbis žodynas „Dictionarium trium linguarum“ išėjo 1631 m., vėliau pakartotinai išleistas 1642, 1677 ir 1713 m. Vilniuje ir iki XIX a. pabaigos buvo vienintelis spausdintas žodynas Didžiojoje Lietuvoje. Šis žmogus yra vieno svarbiausių XVII a. lietuvių raštijos paminklų – pamokslų rinkinio lietuvių kalba – autorius. Iš jo darbų išplito tokie žodžiai kaip *kupranugaris*, *pratarmė*, *pražanga*, *taisyklė*, *rodyklė*, *virtuvė* ir kt. Jo raštai padėjo susiformuoti rytiniam lietuvių kalbos raštų variantui.

Vertinimas: Už kiekvieną teisingą atsakymą po 2 taškus.

Suma:

VIII UŽDUOTIS

*Balandžio rytas. Aš taip ir pavadinčiau šią poemą,
Kurią šalis šiandieną pradeda rašyti.
Aš negaliu pradėti čia nei posmo, nei vienos eilutės.
Tačiau Visatoje žvaigždėm poemą jau rašo
didžiausias dabarties poetas –
kosmonautas.*

Atsakykite į klausimus:

1. Iš kokio sovietinę poeziją reprezentuojančio eilėraščių rinkinio (ciklo) yra ši ištrauka ir kas jos autorius?

Vertinimas

2. Toks tekstas gali būti pavadintas „politinės religijos“ reprezentacija. Kaip paašikintumėte sąvoką „politinė religija“? Kodėl ji gali būti taikoma sovietinei ideologijai apibūdinti?

3. Tekste minimas „didžiausias dabarties poetas – kosmonautas“. Kaip tai pakomentuotumėte?

4. Sovietinio laikotarpio kūryboje buvo plačiai vartojama vadinamoji ezopinė kalba. Kaip trumpai apibūdintumėte, kas tai yra? Iš kur kilęs šios sąvokos pavadinimas? Kokių XX a. lietuvių rašytojų kūryboje galima rasti ezopinės kalbos pavyzdžių? Paminėkite bent du.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

IX UŽDUOTIS

Iš senųjų lietuvių kalbos raštų ir tarmių duomenų žinoma, kad lietuvių kalboje buvo keturi vietos linksniai, turėję vienaskaitą ir daugiskaitą. Vienas jų buvo pašalio einamasis vietos linksnis (aliatyvas), reiškiantis judėjimą prie to objekto, kuris išreiškiamas šiuo linksniu, pvz.:

vns. aliatyvas: *laukópi*, *šónopi*, *ùpèspi*, *žmonõspi*,

dgs. aliatyvas: *laukuĩpi*, *šónumpi*, *ùpiumpi*, *žmonuĩpi*.

Nustatyta, kad aliatyvo formos atsirado suaugus sintaksiniam junginiam, susidariusiems iš tam tikrų linksnių formų ir prielinksnio *pie*, sutrumpėjusio į *-pi*, o dar vėliau – į *-p* (pvz., *nubék Gaidžióp* „nubék pas Gaidį“), kurį dar vėliau kai kuriose tarmėse išstūmė prielinksniniai junginiai *pas + kq?*, *prie + ko?*, *i + kq?*.

Atsakykite į klausimus:

1. Remdamiesi pateiktais pavyzdžiais paaiškinkite, prie kokių linksnių formų sudarant aliatyvą buvo pridėtas prielinksnis *pie*, sutrumpėjęs į *-pi*, žinodami, kad priebalsis *n* prieš priebalsius *p* ir *b* virsta *m* (pvz., *iĩpilas* < **iĩ-pilas*). Kaip nustatėte?

Vertinimas

2. Nuo ko priklauso pavyzdžiuose pateiktų aliatyvo formų kirčio vieta? Kokį aliatyvo formų kirčiavimo dėsningumą galima įžvelgti iš pateiktų pavyzdžių?

3. Kaip su aliatyvu yra susijęrieveiksmiai *vakaróp* ir *velnióp*?

4. Ką pateiktame aliatyvo raidos kontekste rodo faktas, kad rytų aukštaičių panevėžiškių tarmėje atsirado pasakymas *višta verda terp puodo* vietoj *višta verda puode*?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

X UŽDUOTIS

Sykį parvažiavo Poviliukas Kalėdų, tą patį vakarą beatbėgęs pas mus; toks linksmas, šokinėdamas, sako: Cioce! Nesitikėjai, kokį parvežiau pyragą? – ištraukęs iš užančio knygelę, rodo. – Žiūrėk, tokios nematei dar... Pagrobus jam iš nagų žiūriui: net man akys pabalo: „Aušros“ knygelė, visų metų susiūta.
–Žemaitiška?! – nustebus sušukau.
–Vartau ir skaitau, ir savo akimis nenoriu tikėti... rankos man dreba....

Atsakykite į klausimus:

1. Iš kokio teksto ši ištrauka, kurioje pasakojama apie lietuviškos „Aušros“ laikraščio sukeltą įspūdį? Kas yra tekste minimas Poviliukas?

Vertinimas

2. Kuriais metais buvo pradėtas leisti pirmasis lietuviškas laikraštis „Aušra“?

3. Kas buvo „Aušros“ leidimo iniciatorius ir žmogus, parašęs pirmojo numerio prakalbą – tautinio atgimimo manifestą?

4. Iš pateiktų keturių asmenų išrinkite du, kurie nebuvo susiję su „Aušros“ leidimu: a) J. Šliūpas; b) M. Valančius; c) M. Jankus; d) Vydūnas.

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XI UŽDUOTIS

Atsakykite į klausimus:

1. Kokių žinote išleistų ar leidžiamų Lietuvos tarmių ar šnektų žodynų? Nurodykite bent du (pakanka žodyno pavadinimo).

Vertinimas

2. Paašškinkite, kas yra tarmė. Pagal ką skiriamos tarmės? Kas pirmasis lietuvių dialektologijoje pradėjo vartoti terminą *tarmė*?

3. Kuo tarmės panašios į bendrinę kalbą? Nurodykite bent du požymius (pvz., turi priegaides ir t.t.).

4. Kokios tarmės ir jos patarmių atstovai buvo vadinami dūnininkais, dounininkais ir donininkais? Pagal ką jie buvo taip pavadinti?

Užduoties tęsinys kitame lape

Užduoties pradžia ankstesniame lape

5. Lentelėje įrašykite toliau abėcėlės tvarka pateiktas tarmybes pagal jų rūšis:

arkl̃ys pr̃rištas priē tvōrai „arkl̃ys pr̃rištas priē tvorōs“, *dārai* „dar̃yk“, *dob̃ylas* „dōbilas“, *kuok̃inē* „šōkiai“, *liūob dūoti* „dūodavo“, *lōbas* „slēnis“, *lūngas* „lāngas“, *mergaĩtē* „mergaĩtė“, *miñkas* „meñkas“, *stāibis* „blauzdā“, *užēik pàs mūsų* „užēik pàs mūs“, *verpēja* „verpēja“.

Akcentinės tarmybės	Fonetinės tarmybės	Leksinės tarmybės	Morfologinės tarmybės	Sintaksinės tarmybės

Vertinimas: 1-4 užduotys: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas).

5 užduotis: už kiekvieną teisingai priskirtą tarmybę po 0,5 taško.

Suma:

XII UŽDUOTIS

Mariose viena žuvis didė mažesnę praryja, – taip žmonės didžiūnai svieto lėtus ir pavargusius išgaišina, kramto, praryja. Mariose yra po vandenimis paslėptos uolos arba akmenys didi, ant kurių užpuolę eldijos susikulia, suyra, susidaužo,– taip tarp žmonių daug yra smuklų ir žabangų, kuriais vieni kitus įkliudo ir paspendžia, apgaun ir taip juos pražudo.

Konstantinas Sirvydas, Punktai sakymų

Nuėjau prie jūros, nusikirpau nagus, pamečiau žirkles. Išsimaudžiau, palaksčiau pakrante šūkalodamas nesąmones, išsitryniau rankšluoščiu, kol oda ėmė maloniai dilgsėti. Po to sėdėjau ir debilo žvilgsniu žiūrėjau į jūrą. Nežinau, ką mato į ją žiūrėdami kiti žmonės, aš nematau nieko. Gerai, jeigu kažkur ties horizonto linija plaukia laivas. Tuomet matau laivą, bet nieko daugiau, kai laivo nėra, – tik vanduo, daug beprasmiškai siūbuojančio sūraus, šalto vandens.

Sigitas Parulskis, Trys sekundės dangaus

O Baltijos jūra! Su koku susijaudinimu, su koku susižavėjimu pirmą kartą žvelgiau į tave! Kokia tu didelė, kokia puiki man atrodei! [...] Pamačius tave, Baltija, atgijo visa mano praeitis, atgijo visi prisiminimai apie tave. Tavo tai vandenyse senais, labai senais laikais, kaip sako liaudies padavimas, gyveno tūkstančiai deivių. Tada joks žmogus negalėjo prisitarti prie tavo kranto, nes jam grėsė pavojus būti apkalintam jūros dugne.[...] Man patinka klausytis tavo gaivalų kriokimo: tavo audros balsas linksmina mane, nes manyje slypinčios audros tavajai pritardamos atsiliepia. O, daug yra manyje, jūra, tavo gaivalų, o tavyme – mano. Mudoiejų abiejų likimas vienodas.

Liudvikas Jucevičius, Žemaitijos atsiminimai

Atsakykite į klausimus kitame lape:

Užduoties pradžia ankstesniame lape

Vertinimas

1. Perskaitykite šiuos tris skirtingų literatūrinių epochų tekstus. Visus juos vienija jūros įvaizdis ir tema. Parašykite, kokiai literatūros epochai ar srovei priklauso kiekvienas iš šių tekstų.

2. Išvardinkite po vieną žymiausią šių srovių pasaulinės (ne lietuvių) literatūros atstovą.

3. Trumpai pakomentuokite, kokią funkciją atlieka jūros įvaizdis kiekviename iš šių tekstų. Kaip ši funkcija reprezentuoja tipiškas šių trijų skirtingų literatūrinių epochų tendencijas?

4. Prisiminkite lietuvių liaudies pasaką „Eglė – žalčių karalienė“. Kokią prasmę turi jūra šioje pasakoje?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XIII UŽDUOTIS

Ir man, kai buvau jaunas, ir ne tik man – visiems atrodė: tik duokite spaudą, laikraščius, o tada jau mes, rodos, kalnus išvartysime, marias uždegsime.

Sakinys iš Vaižganto kalbos

Atsakykite į klausimus:

1. Remdamiesi ištrauka aptarkite, kas būdinga hiperbolei. Kurio laikotarpio literatūroje yra gausu hiperbolių?

Vertinimas

2. Raskite įterpinį ir pakomentuokite, kas tuo įterpiniu išsakoma. Nurodykite pavyzdį (pakanka vieno), kai skirtinguose sakiniuose tas pats žodis gali būti ir įterpinys, ir sakinio dalis.

3. Kokio stiliaus yra šis sakinys? Iš ko tai matyti?

4. Kokio linksnio žodžiai nevertojamas įprastuose mokslinio stiliaus tekstuose? Kodėl?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XIV UŽDUOTIS

Kapela kupina mėlynos šviesos. Visi lyg pranyksta, matyti tik viena kunigaikštienė. Ji klūpo, rankas nuleidus, ir meldžiasi. Katafalko dešinioje pusėje atsistoja šviesusis vyras, o kairioje tamsusis. Balsai jų lyg griausmas.

Tik kai kada girdėti kunigo Skarbeko žodžiai.

ŠVIESUSIS VYRAS. Štai ji atėjo šventyklon, ir tu tuojuo pajutai. Visi spėja ją atėjusią pasimelsti už vėlės ramybės to, kuris čia turi būti ir kurio vietą tu esi užėmęs. Tu vienas tik visam pasauli numanai, kodėl ji čia atvyko. Visą naktį gyvenusi čia baime, čia viltimi, ji atėjo padėkoti aukščiausiam už tavo gyvybės, savo garbės ir doro vardo išgelbėjimą, už tavo meilę, kuria amžinai džiaugsis josios širdis ir kuri amžinai liks josios gyvenimo šviesioji aušra.

TAMSUSIS VYRAS. Nejuo tu iš tikro manai leisti, kad tave gyvą pakastų? Nejaugi tu toks likai beprotis, jog gali svyruoti, ar nepasirinkti tokį baisų likimą, kada dar taip lengva išsigelbėti? Užtenka tau tik sujudėti karste, pakelti galvą, ir visi čia esantieji išsigandę išbėgios į visas šalis, ir tada tau kelias bus laisvas. Dargi su tavim tavo kalavijas, kuris niekuomet nėra tavęs apvylęs.

ŠVIESUSIS VYRAS. Taip, gali atsitikti, kad tie, kurie čia yra, baimės pagauti nesulaikys tavęs. Bet tu pastai žinai, nes girdėjai, kai buvo įsakyta, kad visi išėjimai ir įėjimai stipriai būtų saugomi kareivių, kurie laukia, kada tu pasirodysi, ir mano, kad pasirodyti turi tu, ir todėl jų nebeįbaidysi. Vargiai ar patsai išsigelbėsi, o toji, kuri tave pamilo, taps paniekos moterimi, ir tu suteiksi josios vardui amžiną gėdą.

Atsakykite į klausimus:

1. Kokio tai kūrinio ištrauka? Kokia istorinė epocha jame vaizduojama?

2. Šiame kūrinyje veikia personažas – riteris. Kas jis?

3. Kaip paaiškintumėte istorinę riterio kilmę, šio luomo reikšmę, ką esate girdėję apie riterio garbės kodeksą? Koks riterio požiūris į moterį, damą?

4. Kaip riteriškosios savybės įkūnijamos šiame lietuvių klasiko kūrinyje?

5. Kaip dramoje vadinama kursyvu ištraukoje išryškinta kalba?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XV UŽDUOTIS

Tasai, kaipo žmogus karštas, jaunesnis, užsimetė ant pečių milinaitę ir, išsitraukęs iš tvoros straigą, nusivijo brolių.

- Jie, nedraugai, barasi, ėdasi kaip šunys, o man tvorą tik ardo! - prabilo matydamas tai Šlaminis.

O dvi marti, melždami karves gretimuose kiemuose, plūdo viena antrą, kaip išmanė, koneveikė nuo ragany ir vagilkų.

Senis Lapinas klausė ir juokėsi sau po ūsais. Klausys, klausys ir pridės savo žodelį, vis tiek kaip pagalį malkos gęstančion krosnin.

Moterys išsibarė, kiek tik galėjo, pamelžė karves ir nuėjo pirkiosna.

Vincas Krėvė, „Skerdžius“

Atsakykite į klausimus:

1. Su kuo ir kaip derinamas pusedalyvis *melždami*? Nurodykite ir žodžio, prie kurio derinamas šis pusedalyvis, giminę, skaičių ir linksnį.

Vertinimas

2. Tekste vartojamo tikrinio daiktavardžio *Lapinas* pamatas yra bendrinis žodis *lapinas*. Kuo darybiškai skiriasi žodis *lapinas* nuo žodžio *vaikinas*? Nurodykite du požymius ir pagrįskite atsakymą.

3. Suraskite priedėlius ir juos parašykite. Kas jais yra apibūdinta? Kokia sakinio dalis yra priedėlis? Ar visada priedėliai yra skiriami skyrybos ženklais? Savo atsakymą pagrįskite.

4. Sukirčiuokite tekste vartojamą žodį *klausys*. Ar skiriasi žodžio *klausys* priegaidė nuo to paties žodžio sutrumpėjusios bendraties formos *klausyt* priegaidės? Kodėl?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), **1** (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), **2** (atsakymas teisingas)

Suma:

XVI UŽDUOTIS

- a) *Kas aprašys kalnėnų ir žemaičių senovės girias, kokias anie, atsidanginę į tą krašą, rado, kurios be kokių tarpkrūmių vienu lieknu it jūra niūksojo; nesgi šios dienos girių ir pievų vietoje angis girios trakšojo, o tarp jų jau versmėtos kirbos burgėjo, jau ežerai tyvuliavo.*
- b) *Žemė derlinga, naši, nedaug pastangų reikalauja.
Pjūtį džiaugsmingą visad neša derlingiems laukams.
Daug čia galvijų būriais po laukus ir miškus pasiskleidę,-
Ir tai vienur, tai kitur ganos eiklieji žirgai.
Svetimo krašto laivus savųjų vaisių prikrauna,
Ko tiktai būna svetur, turi ir jie visada.
Nors ši tauta ir labai turtinga visokių gėrybių,
Bet ji už viską labiau vertina savo girias.*
- c) *Tai toks miškas traukęsis par Lietuvos žemę;
Visi plotai žaliavo pavėne aptemę;
Visos buvę viršūnės vienybėn suspynę,
Kaip lietuonykų širdys int vieną tėvynę.
Ė lietuviai su medžiais vis zgadoj gyvenę,
Jaunystėj pasižinę ir draugėj pasenę.*

Atsakykite į klausimus:

1. Kokių kūrinių ištraukos čia pateiktos? Nurodykite autorius ir pavadinimus.

Vertinimas

--	--

2. Kokioms literatūros epochoms priklauso šie kūriniai?

--	--

3. Kas yra „kalnėnai“, paminėti ištraukoje a)?

--	--

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

--

XVII UŽDUOTIS

- a) *Ir į kvapią sodų tylą
Saulė kyla, kyla, kyla...
Skleidžias rausvas pumpurėlis.*

Vincas Mykolaitis-Putinas

- b) *Rusvai geltonus lapus
Pavėju blaško ruduo.*

Maironis

- c) *Lietuva – ugnis, kurią kūrenam
Ir kurioj sudegsime visi...*

Jonas Strielkūnas

Atsakykite į klausimus:

1. Pateiktose eilėraščių ištraukose raskite metonimijas ir jas apibūdinkite.

Vertinimas

2. Kuo metonimija skiriasi nuo metaforos?

3. Ar ištraukoje vartojamas žodis *Lietuva* yra kaitomas skaičiumi? Kodėl?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma:

XVIII UŽDUOTIS

Magija yra dvejopa. Viena iš jų visiškai remiasi demonų veikla ir valdžia; tai pasibaisėtinas dalykas, mažai įtikimas ir antgamtiškas. Antroji, jei gerai pagalvosime, yra ne kas kita kaip gamtos filosofijos visiškas užbaigimas.[...] Tarp tų, kurie užsiiminėjo pirmąja, niekada nebuvo nei filosofo, nei žmogaus, trokštančio studijuoti geruosius menus; tuo tarpu Pitagoras, Empedoklis, Demokritas, Platonas vyko į užjūrį studijuoti antrosios, o grįžę gynė ją, nors ir neatskleidė jos paslapčių. [...] Taigi aišku, jog pirmoji yra nenatūrali ir žalinga, o antroji dieviška ir išganinga. Ypač dėl to, kad pirmoji atitraukia žmogų nuo Dievo, atiduodama jį Dievo priešams, tuo tarpu antroji skatina žmogų žavėtis Dievo darbais, o iš to atsiranda meilė, tikėjimas, viltis.

Džovanis Piko dela Mirandola, „Kalba apie žmogaus orumą“

Atsakykite į klausimus:

1. Kokiai epochai priklauso šių žodžių autorius?

Vertinimas

2. Kokie svarbiausi lietuvių kultūros veikėjai reprezentuoja šią epochą? Išvardinkite bent tris.

3. Kas pirmasis lietuvių kultūros istorijoje iškėlė mokymosi ir pažinimo reikšmę ir įkūrė pirmąją Lietuvoje vidurinę mokyklą (kolegiją)?

4. Paskutinėje šios ištraukos eilutėje kalbama apie meilę, tikėjimą ir viltį. Kokiam tekste pirmą kartą šie trys dalykai buvo nurodyti kaip pamatiniai žmogaus gyvenimo aspektai?

5. Kokiam žymiam pasaulio kūrinyje buvo panaudotas magijos motyvas, leidęs šio kūrinio autoriui apibendrinti žmogaus pažinimo siekio dramą?

Vertinimas: 0 (atsakymas neteisingas), 1 (atsakymas iš dalies teisingas, bet netikslus arba nebaigtas), 2 (atsakymas teisingas)

Suma: